

Sense amnèsia

Ignasi Aragó, 95 anys

Joaquim Ramis

Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears. Barcelona.

L'Ignasi Aragó és un home que es podria diagnosticar d'hiperfrènic. En la seva vida no ha parat de pensar; ha estat un imaginatiu constant, un transmissor d'idees, d'iniciatives i de suggeriments. Un treballador que ha conformat la feina professional de pediatre amb l'estudi i difusió de la doctrina hospitalària i, a la vegada, ha sabut encomanar aquest neguit als qui hem tingut l'oportunitat de col·laborar amb ell.

De la Pediatria a la Gestió Sanitària

El vaig conèixer poc temps després d'acabar la llicenciatura de Medicina, a la barriada de Sants, en un consultori pediàtric de la *Junta Provincial de la Protecció de Menores* per als infants de la barriada. Em contà les dificultats que tenia per excés de feina i que volia trobar estones lliures per aprofundir en les malalties neurològiques dels infants i, a la vegada, fer conèixer les noves maneres de gestionar i planificar la xarxa hospitalària i sanitària del país. És a dir, fer comprendre que l'antiga idea de l'hospital benèfic no podia acceptar-se en ple segle XX i que era necessari que la xarxa hospitalària complís els conceptes admesos internacionalment. Aquella col·laboració, que va començar per una oferta de treball, ha continuat al llarg de tota la vida i aviat es convertí en una profunda amistat.

Eren anys que l'Ignasi Aragó treballava en un consultori de la *Junta Provincial de la Protecció de Menores*, que presidia el governador civil, malgrat que el president efectiu era el de l'Audiència Territorial i el vicepresident, el jutge de menors. Aquests delegaven en uns administratius amb molt poc sentit social. L'Ignasi, com a metge més actiu i més antic de la institució, fou nomenat president d'aquells consultoris que estaven escampats per diferents barris de Barcelona l'any 1967, quan morí Joan Córdoba¹. Fou president pocs mesos: des de juliol de 1967 fins a gener de 1968... No hi havia possibilitat de millorar el funcionament de l'entitat. La seva honestedat

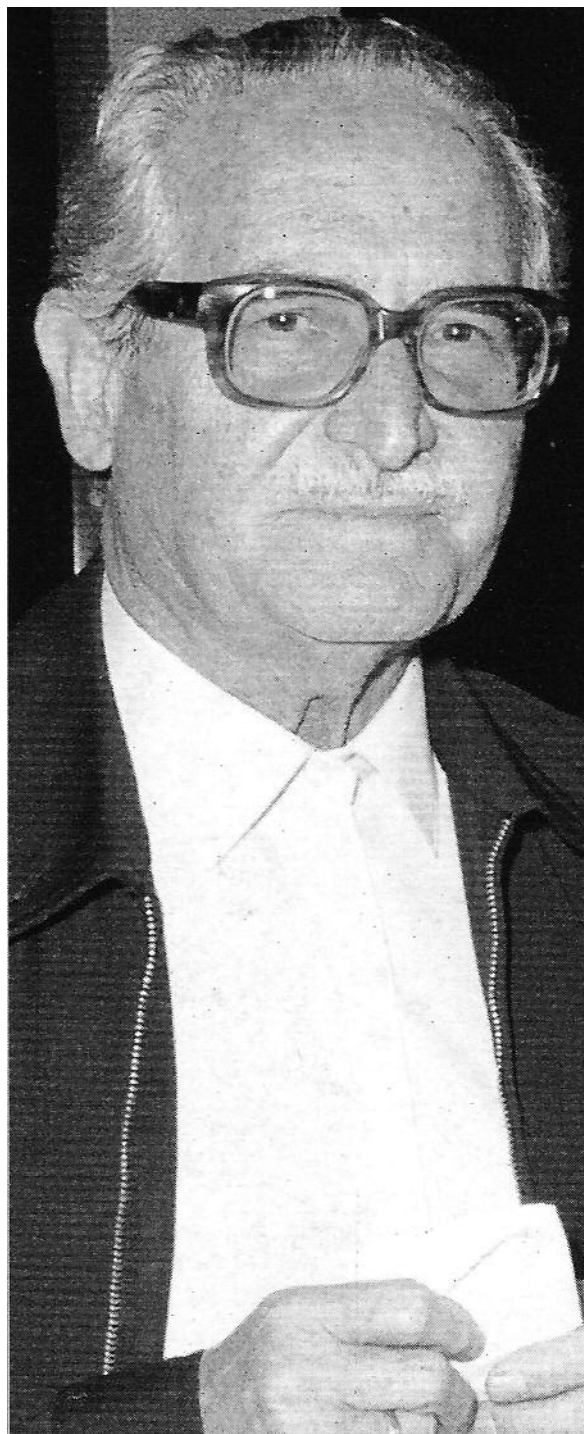

FIGURA 1. Ignasi Aragó

Correspondència: Dr. Joaquim Ramis i Coris
Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears
C/ Major de Can Caralleu, 1-7
08017 Barcelona
Tel. 93 203 10 50
Fax 93 418 87 29
Adreça electrònica: jramis@academia.cat

i comprensió que no podia perdre més temps davant l'immobilisme del funcionariat i dels elements rectors de la *Protección de Menores* provocaren la seva dimissió.

Si bé el seu interès primordial fou –en principi– l'estudi de la neurologia infantil, molt aviat tingué una dedicació preferent a l'estudi i aprofundiment de la gestió hospitalària i sanitària en general. Estava convençut de la necessitat que els hospitals adoptessin els conceptes i doctrines modernes i abandonessin la idea de l'hospital benèfic. Considerava que el problema dels hospitals era la falta de coneixement de les tendències doctrinals dels darrers anys. L'any 1955 va convèncer la Junta Directiva del Col·legi de Metges de Barcelona de la necessitat d'orientar els metges en el que havia de ser una bona planificació i gestió dels hospitals. La Junta Directiva –aleshores presidida per Ramon Arandes i després per Lluís Trias de Bes– el nomenà vocal d'hospitals i edità la revista *Estudios sobre Hospitales*, que patrocinà –en principi– el mateix Col·legi fins l'any 1959; posteriorment, se'n feren càrrec diferents editorials, sempre amb problemes de finançament, fins que el 1981 deixà de publicar-se. Amb aquesta revista s'aconseguí l'intercanvi amb d'altres d'estrangeres i es creà, amb un bon gruix de revistes, la Secció d'Hospitals en el si de la biblioteca de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears.

El dinamisme i la fidelitat a la trajectòria que s'imposava era completament impermeable al desànim i els innombrables obstacles que es trobava no el minvaren gens –ni l'han afectat mai– en la seva activitat en pro dels seus objectius.

Fer una història de les seves constants inquietuds i activitats em depassa completament. A grans pinzellades: fou secretari de la Societat Catalana de Pediatria des de 1957 fins a 1961; el 1960 creà la *Unión de Hospitales de Barcelona*, que pel seu caràcter sociopolític no aconseguí posar en marxa fins el 1969 amb el nom *Asociación para el Desarrollo Hospitalario*, que organitzà congressos sobre diferents vessants de la gestió hospitalària, jornades puntuals sobre determinades qüestions sanitàries i molts altres estudis².

L'any 1963 creà el *Centre Tècnic d'Estudis Hospitalaris* (CTEH)³, en el qual es feren una vintena de treballs d'anàlisi d'hospitals, de planificació sanitària i d'altres qüestions que eren més pròpies d'una conselleria de sanitat que d'un grup heterogeni però ple de bona voluntat⁴. No tots aquests treballs –crec– tingueren una plasmació realitzada, ja que les condicions d'aquells anys creaven impediments impossibles de solucionar. Però sí que foren els estudis pioners a casa nostra que es realitzaren amb una base doctrinal moderna, segons les normes internacionals i abandonant completament la idea –que encara imperava– d'hospital benèfic. Tot plegat fou un estímul i un despertador de consciències. I, sense por d'equivocar-me, quan arribà la transició democràtica, a partir de 1976, es féu patent la necessitat de persones enteses en la planificació i

gestió sanitària, la gran majoria de les quals procedia de l'exemple i de la doctrina que l'Ignasi Aragó havia iniciat.

El 1967 publicà el llibre *Els hospitals a Catalunya*, que en llenguatge de llibreters podríem assegurar que fou un *best-seller* entre els interessats en la sanitat a Catalunya. El llibre comença dient: “*Aquest llibre és una drecera. Els hospitals de Catalunya es troben bloquejats per obstacles reals, entortolligats en velles estructures i als seus dirigents els manquen eines mentals per a sortir-se'n...*” I acaba amb una pregunta: “*Independentment del que se'n pugui donar fet, la qüestió essencial és preguntar-se: què podem fer nosaltres per nosaltres mateixos demà a les 9 del matí?*” Aquest final és la referència constant del bon fer de l'Ignasi Aragó: “*mirar enrere, sí, però per agafar empena per anar cap endavant amb idees noves*”.

No es va cansar d'explicar doctrina hospitalària per Catalunya i Espanya. A la Universitat d'Estiu a Santander; a Burgos; a Madrid, fins i tot a la *Dirección General de Sanidad*⁵; a l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona i també en comunitats religioses en les quals explicava que, “*a més d'escurçar els hàbits de les monges, havien d'aprendre lliçons*”. L'any 1958 va proposar a *Càritas*, i en una assemblea de religioses hospitalàries, enviar unes monges al Canadà i crear una Escola d'Administració Hospitalària. La idea no va prosperar i el suggeriment ningú no el va aprofitar. Més endavant es preguntava: “*Us imagineu quin impuls hauria suposat en aquells anys una escola d'aquell tipus?*” Reproduí en la revista *Estudios sobre Hospitales* la doctrina i les novetats que explicaven a la Universitat Catòlica de Lovaina i també el superior dels jesuïtes –Pare Arrupe– que havien de tenir presents les comunitats religioses dedicades a la sanitat en general i als hospitals. En el si de la Societat Catalana de Pediatria col·laborà en diferents estudis sobre hospitalització pediàtrica a Catalunya i altres sobre la sanitat pediàtrica⁶.

D'altres iniciatives

D'iniciatives i suggeriments al marge de la doctrina hospitalària, tantes com es vulgui. A títol d'exemple n'esmento tres en què vaig ser-hi directament implicat.

Una iniciativa fou un estudi epidemiològic –a mitjan dels cinquanta del segle passat– de la morbiditat infantil a Barcelona; dissenyà una petita enquesta de diferents malalties infantils que ens trametia als pediatres d'assistència primària cada mes i que havíem d'emplenar i remetre-li. D'elles, en feia un estudi per a informar els altres pediatres a través de la Societat Catalana de Pediatria.

Una altra fou la creació de la Societat de Cine Científic Mèdic en el si de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, que presidí un amic seu farmacèutic –Arraut de Osó– molt aficionat al cinema. Durant tres o quatre anys es feren sessions de cinefòrum i cursos i pràctiques de cinema⁷.

Una tercera iniciativa fou la creació d'una entitat que s'anomenà *Fiduciària Barcino S. A.* Hi ha iniciatives que

comporten sorpreses i que, malgrat la desviació de l'objectiu pel qual es crearen, permeten obrir nous camins i realitzacions inesperades. L'Ignasi havia fet el seguiment de 770 fundacions i obres benèfiques diverses que hi havia l'any 1858 i veié que 100 anys després, és a dir el 1958, n'havia desaparegut el 90%. Era conscient que moltes donacions i herències no eren aprofitades prou bé perquè les entitats que les rebien estaven encartonades en l'antiguitat, perquè no eren necessàries o perquè el fi de la donació ja estava cobert. S'havia fixat la idea que era convenient "*orientar els recursos a les necessitats del moment*". La constatació de la mala fi de moltes d'aquelles entitats comportava la necessitat que les noves fundacions o entitats tinguessin un equip de persones que actuessin com a assessors i consellers de les persones generoses, amb la necessitat d'oferir un camp d'acció ampli i ordenat, fer una distribució ordenada i proporcional dels fons disponibles i un fons fundacional comú per a totes les necessitats i —a la vegada— oferir una informació periòdica del que es fa i del que s'hauria de fer. En un fulletó que confeccionà per a donar a conèixer l'entitat s'explicava les necessitats que teníem a casa nostra i al món amb una pinzellada als problemes de la fam, la salut, la malaltia, la instrucció i la cultura, l'escolaritat i l'educació, la necessitat de l'habitatge, el treball i l'atur i les necessitats del millorament de l'ensenyament a casa nostra. I aquest fou el camí que seguí l'entitat: si el primer objectiu era tenir cura de la salut i dels hospitals, derivà cap al camp de l'ensenyament, que amb pocs anys es transformà en l'embrió de l'Escola de Mestres Rosa Sensat, que tant ha fet per l'ensenyament a Catalunya.

Gradualment la doctrina i la gestió hospitalària anava introduint-se entre metges, advocats i economistes i s'anaven creant grups que veien la necessitat de posar al dia tant la gestió com les infraestructures sanitàries, en diferents accions en les quals l'Ignasi Aragó prengué part. Es jubilà de l'assistència mèdica ja fa anys, però no ha parat de pensar i suggerir noves iniciatives. Ha tingut molta relació amb la revista hospitalària *Puntex* i ha escrit en diferents revistes sobre qüestions hospitalàries. Ha organitzat un concurs sobre la conveniència de col·locar escultures en els hospitals i ha instaurat la idea d'estàtues itinerants. En un dels homenatges que rebé va proposar la conveniència de crear un "*màster de ciutadania*" obert a tothom. Ha proposat crear un "*Senat de Jubilats*" que ajudi a persones jubilades que encara estiguin amb possibilitats físicament i mental de fer un servei... per citar, solament, alguns dels seus suggeriments.

Ha tingut homenatges i premis: *Homenot de la Sanitat* de la Fundació Avedis Donabedian; medalla *Francesc Macià* al mèrit al treball i *Creu de Sant Jordi* atorgades per la Generalitat de Catalunya; premi *Ramon de Tesserach* i *Membre de Mèrit* de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears.

Ha estat —i és— un home d'acció que, sense voler-ho, ha deixat un solc profund. No li agrada el protagonisme,

malgrat que sempre n'ha tingut. I no l'he sentit mai parlar malament de cap persona, ni tenir rancúnia per cap fet. Si alguna vegada li he demanat alguna activitat o certes accions d'altres persones que ell ha considerat desagradables o desencertades, no les ha recordat. O no n'ha volgut parlar. Ell mateix diu que esborra el que no l'ha complagut o el que li ha fet mal. I ha recordat amb freqüència que el que s'ha de fer és construir el futur. Admirador del jesuïta Teilhard de Chardin i de la seva frase: "*L'únic descobriment digne del nostre esforç és construir l'esdevenidor*" i de la filosofia de Gaston Berger sobre la prospectiva: "*aquesta mira cap endavant, però la visió no és altra cosa que el primer temps de l'acció. No es tracta d'endevinar el que s'esdevindrà, sinó de contribuir a construir-ho. El passat forma part de la memòria, el futur de la imaginació i la voluntat*".

I, per sobre de tot això, un amic sempre disposat a ajudar.

NOTES

1. Joan Còrdoba havia estat encarregat, l'any 1941, per la *Protecció de Menores* d'organitzar una xarxa de centres d'estudi, informació i resolució dels problemes sanitaris i socials dels infants, que no eren més que la plasmació circumstancial dels estudis i dels projectes fets en temps de la Generalitat en la dècada dels anys 30.
2. Organitzà els congressos a Barcelona els anys 1970-1973, 1975 i 1979, a Màlaga el 1984, i a Madrid el 1986; el Curs sobre Gestió Administrativa hospitalària el 1969 i un pla de regionalització hospitalària de Catalunya i Balears el 1970, entre molts altres estudis.
3. Els membres fundadors foren Ignasi Aragó, Manuel Beltran i Flórez, Josep Jaen i Teixidó i Joaquim Ramis, tots metges; Emili Donato, arquitecte; Andreu Corominas, advocat i Maria Úrpina, treballadora social. S'hi afegiren en diferents treballs Enric Garcia Rio, gestor; Xavier Pardo, economista i, en alguna ocasió, Josep Artigas, advocat.
4. Entre altres treballs podem esmentar: *Informe sobre l'Hospital del Sagrat Cor, Anàlisi de l'Institut Psiquiàtric de Sant Boi, Planificació Sanitària i Assistencial de Sabadell, Informe sobre l'Hospital de la Creu Roja, Planificació Sanitària de l'Hospitalet de Llobregat, Projecte Funcional i Arquitectònic de l'Hospital de la Creu Roja de l'Hospitalet de Llobregat*.
5. Recordem que durant l'època franquista no hi havia cap ministeri que tingués l'exclusivitat de la sanitat. La sanitat estava repartida entre 11 ministeris sense cap connexió entre ells. El *Ministerio de Gobernación* tenia assignada una *Dirección General* dedicada a la sanitat, incapaç de coordinar les diferents "sanitats" que tenien adjudicades els altres ministeris.
6. Les publicacions, llibres i articles són nombrosos, sempre amb l'objectiu de donar doctrina hospitalària: *La integració hospitalària y sanitaria, Sanimetria i malalties de la civilització, Els hospitals a Catalunya el segle passat, Planificació hospitalària, La xarxa hospitalària d'utilització pública*, etc.
7. El farmacèutic Arraut de Osó fou guanyador del premi Ciutat de Barcelona per un documental sobre els Jocs Mediterranis. Fou president de la societat, en la qual jo ocupava la secretaria i, entre d'altres, en Joan Girbes i en Jordi Cervera i Pino n'eren dos membres actius. Les sessions es feien a la sala d'actes del Casal de Metge i els cursos a l'aula de l'Acadèmia, a la Via Laietana. El mateix president de l'Acadèmia, Agustí Pedro i Pons, ens suggerí un documental sobre la cirrosi hepàtica, que no arribà a filmar-se. Durant tres anys se celebraren cursos de formació cinematogràfica a càrrec de Luís de la Riva.